

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE JURIDICE ȘI ECONOMICE

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 343.14:343.137(043.2)

PAVEL-GUZUN IRINA

PARTICULARITĂȚILE PROBATORIULUI ÎN CADRUL PROCEDURILOR SUMARE

Specialitatea: 554.03 – drept procesual penal

Rezumatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2024

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Științe Juridice și Economice,
Universitatea de Stat din Moldova

Componența Comisiei de doctorat:

Președinte: Vizdoagă Tatiana, *doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova*

Conducător de doctorat: Dolea Igor, *doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova*

Referent 1 Barbăneagră Alexei, *profesor universitar, doctor habilitat în drept, Universitatea Liberă Internațională din Moldova*

Referent 2: Osoianu Tudor, *profesor universitar, doctor în drept, Academia de Poliție Ștefan cel Mare al MAI*

Referent 3 Rusu Vitalie, *conferențiar universitar, doctor în drept, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*

Susținerea va avea loc la 28 august 2024, ora 13:00, în ședința Comitetului de doctorat din cadrul Școlii Doctorale Științe Juridice și Economice, Universitatea de Stat din Moldova, adresa: MD-2009, Republica Moldova, mun. Chișinău, str. M. Kogălniceanu 67, bloc 2, sala de conferințe nr. 119.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a ANACI/C (www.ana-ci.md).

Rezumatul a fost expediat la 10 iulie 2024.

Președintele Comisiei de doctorat

Vizdoagă Tatiana, *conferențiar universitar, doctor în drept*

semnătura

Conducător științific

Dolea Igor, *profesor universitar, doctor habilitat în drept*

semnătura

Autoare

Pavel-Guzun Irina

semnătura

Cuprins

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	8
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	21
BIBLIOGRAFIE	27
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI	29
ADNOTARE	31
АННОТАЦИЯ	32
ANNOTATION	33

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate, încadrarea temei în preocupările internaționale, naționale, zonale, ale colectivului de cercetare și în context inter- și transdisciplinar, prezentarea rezultatelor cercetărilor anterioare referitoare la tema aleasă:

Procedurile sumare reprezintă un aspect crucial al sistemului judiciar, oferind o modalitate eficientă și rapidă de soluționare a anumitor cauze penale. În cadrul acestor proceduri, probatoriul joacă un rol esențial, furnizând baza pentru luarea deciziilor judecătorești într-un timp cât mai scurt și asigurând, astfel, accesul la justiție într-un mod rapid și accesibil.

Alegerea temei de cercetare a fost determinată de tendințele actuale de a diferenția procesul penal în funcție de infracțiune și prejudiciu și de încercările de a lărgi gama de oportunități pe care le pot avea instanțele de judecată. Un impact serios asupra deciziilor de simplificare a procedurilor are și tendința de a reduce cheltuielile de judecată, manifestate atât în resurse financiare, cât și în timpul de examinare a cauzelor. Sub acest aspect, statele, inclusiv Republica Moldova, caută soluții diferite și această tendință s-a manifestat în modificările legislative recente prin apariția mai multor proceduri.

Diversificarea procedurilor penale în funcție de persoana acuzată sau de fapta produsă este o abordare contemporană firească. Este cert că realitatea determină apariția unor noi proceduri sumare, ce au ca sarcină contribuția la accelerarea procesului, garantând drepturile persoanei.

În perioada elaborării prezentei teze, prin Legea nr. 83 din 14.04.2023 și Legea nr. 245 din 31.07.2023, au fost operate importante modificări la Codul de procedură penală, s-au efectuat modificări la procedurile sumare existente și s-au introdus încă alte 2 proceduri noi. Astfel, prezenta teză este prima care va analiza tema anunțată, inclusiv prin prisma noilor proceduri sumare, apărute în Republica Moldova.

Potrivit datelor statistice stabilite de Procuratura RM pentru anul 2022, aplicabilitatea procedurii simplificate, stabilite la art. 364/1 Cod de procedură penală, în baza probelor administrate la faza urmăririi penale, se menține ridicată, la cota de aproximativ 57 %. Se observă că procedurile sumare, în general, au o rată mare de aplicabilitate în procesul judiciar din țară, astfel, se înțelege de la sine actualitatea și importanța acestora.

O influență pozitivă în raport cu evoluția procedurilor sumare autohtone a avut-o și tendința Republicii Moldova de a adera la Uniunea Europeană. Un rol important îl joacă Recomandarea nr. R (87) 18 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei cu privire la Simplificarea Justiției Penale (Adoptată de către Comitetul de Miniștri la 17 septembrie 1987, la cea de-a 410-a întrunire a prim-miniștrilor), care insistă asupra respectării, în materia simplificării procesului penal, în primul rând, a standardelor stabilite de Convenția Europeană a Drepturilor Omului în materia

libertății și siguranței persoanei și a echității procesului penal. Simplificarea are ca scop excluderea numărului mare de dosare penale aflate pe rol în instanțele judecătorești și, firește, excluderea tergiversării examinării.

În cazul aplicării procedurilor sumare, apare întrebarea dacă baza probatorie în aceste proceduri urmează a fi similară cu procedurile generale sau s-ar admite unele particularități de reducere a bazei probatorii, cu condiția respectării garanțiilor unui proces echitabil. Limitele probatoriului diferă de la caz la caz, în funcție de persoana care o instrumentează, dar și de etapa procesului penal. Este important de a se determina corect – la desfășurarea urmăririi penale – limitele probatoriului, în vederea soluționării juste a cauzei penale.

Un aport considerabil la analiza temei alese, întrucât, în operele lor, au abordat probatoriul, mijloacele de probă, procedurile sumare, au avut-o cercetătorii: Dolea I., Roman D., Vizdoagă T., Sedlețchi Iu., Osoianu T., Rusu V., Țoncu S., Rotaru V., Vesco I., Tanoviceanu I., Dongoroz V., Volonciu N., Theodoru Gr., Neagu I., Udroi M., Jidovu N., Larin A., Juikov V.M., Ulianova L., Belkin A., Rîbalov K.a., Vaseaev A., Bocikarev A., Petruhin I.L., Smirnov A.V., Levasseur G., Mueller C., Pradel J. ș.a.

Scopul lucrării constă în realizarea unui studiu complex al bazei probatorii în cadrul procedurilor sumare și în constatarea dacă această bază urmează a fi similară cu procedurile generale sau s-ar admite unele particularități de reducere a ei, cu condiția respectării garanțiilor unui proces echitabil.

Obiectivele cercetării vizează: - stabilirea gradului de reglementare a domeniului de studiu; - identificarea lacunelor cadrului legal; - stabilirea practicii de aplicare a normelor legale; - analiza complexă a declarațiilor persoanei acuzate în procedurile sumare; - aprecierea eficienței procedurilor sumare în procesul penal; - definirea noțiunii, esenței, importanței și particularităților procedurilor sumare în procesul penal; - analiza respectării prevederilor principiilor fundamentale ale procesului penal la judecarea cauzelor pe baza procedurilor sumare; - elaborarea de propuneri și recomandări privind modificarea și completarea cadrului legislativ, în vederea optimizării și eficientizării activității de judecare a cauzelor penale în proceduri sumare.

Ipoteza de cercetare pornește de la faptul că probatoriul este o instituție comună tuturor procedurilor, indiferent de natura acestora (sumară sau obișnuită). Prin urmare, valorificarea probatoriului este obligatorie și în procedurile sumare. Totuși, în cadrul procedurilor sumare, probatoriul are anumite particularități, acestea vizând, în primul rând, condiția de acceptare a unei cooperări dintre autorități și persoana acuzată și, de regulă, acesta poartă un caracter redus.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Pentru a stabili cadrul științifico-teoretic al prezentului studiu, am aplicat metodologia cercetării științifice,

recurgând la următoarele metode: *istorică, logico-formală, logico-juridică, comparativă*, dar și *observarea, descrierea, modelarea* etc. A fost efectuată o analiză a materialelor care abordează cadrul legal, instituțional și funcțional în ceea ce privește probatoriul în procedurile sumare, au fost colectate și analizate actele normative naționale relevante prin prisma standardelor internaționale, au fost studiate operele teoretice naționale și străine cu valență importantă în cadrul procedurilor sumare, a fost analizată practica judiciară în domeniul probatoriului în procedurile sumare, au fost efectuate interviuri, discuții în grupuri.

Baza empirică a cercetării este constituită din jurisprudența relevantă a CtEDO, a Curții Constituționale a Republicii Moldova, din spețe din jurisprudența instanțelor de judecată. În conținutul lucrării au fost reflectate și analizate o serie largă de interviuri realizate cu actorii justiției (judecători, procurori, avocați).

Noutatea științifică este argumentată prin faptul că s-a făcut pentru prima dată o analiză a probatoriului în procedurile sumare, în contextul noilor proceduri introduse în CPP în 2023, analiza concentrându-se pe practica judiciară. A fost prima dată când s-au descris particularitățile probatoriului în cadrul acestor proceduri și s-a furnizat o definiție cuprinzătoare a termenului „procedură sumară”. Rezultatele acestei analize au adus concluzii inovative și originale, având importanță atât pentru instituțiile de drept, cât și pentru îmbunătățirea practicilor judiciare.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Teza de doctorat are ca scop explorarea și relevanța rezultatelor obținute în investigația teoretică a următoarelor aspecte în procesul penal: identificarea particularităților probatoriului în procedurile sumare, definirea conceptului de proceduri sumare și analiza practicii judiciare în contextul acestor proceduri, cu accent pe identificarea lacunelor și problemelor întâlnite. Contribuția tezei se concentrează pe aducerea de inovații semnificative în domeniul cunoașterii procesului penal, cu un accent deosebit pe particularitățile probatoriului. Concluziile formulate au potențialul de a servi drept punct de referință pentru cercetările viitoare și de a influența discuțiile teoretice ulterioare între specialiști.

Rezultatele științifice vor fi utile: pentru îmbunătățirea legislației, întrucât pot fi integrate în procesul de revizuire a cadrului normativ procedural-penal; pentru influențarea activității zilnice a instanțelor, procurorilor, avocaților și judecătorilor. Aceste recomandări contribuie la stabilirea unor standarde clare pentru aplicarea legii procesuale penale și la dezvoltarea unei jurisprudențe coerente; pentru viitorii profesioniști în drept și de studenții din instituțiile de învățământ specializate pentru a îmbogăți cunoștințele lor în domeniul procesului penal.

Aprobarea rezultatelor. Rezultatele investigațiilor efectuate au fost prezentate la conferințele științifice naționale și internaționale, inclusiv peste hotare, și reflectate în articolele științifice.

Publicațiile la tema tezei. La tema tezei de doctorat au fost publicate 11 lucrări științifice.

Volumul și structura tezei: 215 pagini text de bază ce cuprinde: introducerea, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 354 titluri; declarația privind asumarea răspunderii; CV-ul autoarei.

Cuvinte-cheie: procedură sumară, probatoriu, probă, mijloc de probă, declarații.

CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul 1, intitulat *Analiza situației în domeniul probatoriului în cadrul procedurilor sumare*, include o prezentare pe larg a doctrinei naționale și străine în materia probatoriului și procedurilor sumare.

Doctrina juridică procesual-penală a abordat în detaliu problema probatoriului sub multiple aspecte, fiind bine dezvoltată în acest sens. În același timp, a examinat și problema procedurilor speciale, unde există, de asemenea, numeroase surse relevante. Cu toate acestea, într-un mod mai puțin extins, doctrina s-a ocupat și de chestiunea probatoriului în cadrul procedurilor speciale în general și în procedurile sumare în mod special.

În Republica Moldova, autorii Dolea I., Roman D., Vizdoaga T., Rotaru V., Țoncu S., Ceachir A., Osoianu T., Orîndaș V., Sedlețchi I., Furdui S., Cerbu A., Sergiu U., Rusu L., Șlicari I., Covalenco E., Guțuleac V., Saharov N., Gorea B.-C., Petrușca S., au analizat tema probatoriului în proceduri speciale.

În străinătate, tema prezentei teze de doctor a fost abordată de către: Tanoviceanu I., Dongoroz V., Ionescu Dolj I., Mateuț G., Ghingheci G., Pîntea A., Tulbure A.-Ș., Tatu A.-M., Vonciu N., Țuculeanu A., Boroș A., Ungureanu Ș.-G., Jidovu N., Theodoru G., Neagu I., Udriou M., Gheorghe T.-V., Pop T., Păvăleanu V., Crișu A., Neagu I., Damaschin M., Nicolae E.-A., Kahane S., Volonciu N., Apetrei M., Negru A.-I., Alexandrov A.S., Triușnicova M. K., Juikov V. M., Ulianova L. T., Larin A. M., Belchin A., Strogoivici M., Bebutov C., Foinițchi I., Rîbalov K. A., Vaseaev A. A., Bocicariov A. E., Petruhin I. L., Halicov A., Matchina D. V., Smirnov A. V., Calinovschi C. B., Gusicova A. P., Monid M. V., Avercenco A. C., Sinchin C. A., Notté Al., Pradel J., Bolze P., Marty M.

După examinarea temei tezei de doctorat, s-a determinat gradul de investigație al acesteia și s-a formulat o problemă științifică de importanță majoră. Această problemă a fost abordată și rezolvată prin metodele științifice aplicate în cercetare, iar obiectivele cercetării au fost clar definite și atinse în demersul academic efectuat.

Capitolul 2, cu genericul *Particularitățile corelației dintre instituția probatoriului și instituția procedurilor sumare în cadrul procesului penal*, cuprinde 3 subcapitole: 2.1 Considerente generale privind *probatoriul penal*; 2.2 Conceptul de *proceduri sumare* în materie penală; 2.3 Concluzii la capitolul 2.

În compartimentul respectiv, a fost analizat probatoriul din perspectiva echității unui proces penal. Au fost examinate și descrise: rolul instanței în cadrul probatoriului în materia procedurilor sumare, rolul acuzării, rolul apărării, accesul la materialele cauzei, problema sarcinii

probei și a standardului probei în cadrul procedurilor sumare. La o analiză a procedurilor sumare, se observă obligația pozitivă a instanței în aprecierea suficienței materialului probant. Instanța trebuie să vegheze respectarea principiilor procesului penal și în cadrul procedurilor sumare, cum ar fi, spre exemplu, principiul publicității.

Particularitățile generale ale probatoriului au fost pe larg analizate în literatura de specialitate pe parcursul istoriei. Aceasta, deoarece materia probelor este centrul procesului penal. După cum menționa I. Tanoviceanu „întreaga evoluția a dreptului procesual penal se învârtă în jurul transformărilor prin care sistemul probelor a trecut”¹.

Nicolae Volonciu caracterizează probatoriul ca „un fascicul de acte procesuale constituit în procesul de invocare și propunere de probe, de admitere și administrarea lor”².

Referitor la problema abordată în cadrul prezentei lucrări, interesează câteva aspecte ale probatoriului. Un aspect care interesează, în primul rând, vizează rolul instanței în cadrul probatoriului în materia procedurilor sumare: Dreptul la un proces echitabil obligă judecătorul să-și fondeze raționamentul pe argumente obiective și să prezerve drepturile apărării, de asemenea, să indice cu o claritate suficientă motivele pe care se întemeiază hotărârea, de manieră a permite justițiabilului să exercite util dreptul de apel de care dispune.

La o analiză a procedurilor sumare se observă obligația pozitivă a instanței în aprecierea suficienței materialului probant. Instanța trebuie să vegheze respectarea principiilor procesului penal și în cadrul procedurilor sumare cum ar fi spre exemplu principiul publicității.

Prin urmare, rolul instanței în procedurile sumare rămâne, dacă nu unul determinant, în orice caz- de asigurare a echității și legalității procesului.

Un aspect care interesează, în al doilea rând, este rolul acuzării: Acesta, în opinia noastră, capătă un caracter discreționar mai pronunțat în comparație cu procedura generală, deoarece în unele proceduri sumare, procurorul poate analiza și oportunitatea aplicării acestora.

Așadar, la o analiză generală, constatăm rolul discreționar pronunțat al acuzării în majoritatea procedurilor sumare, excepției fiind procedura de judecare pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală. Totuși, în cadrul acestei proceduri procurorul participă în dezbateri și în replică, la fel, poate înainta recurs.

În sfârșit, în al treilea rând, interesează rolul apărării: Acesta nu este diminuat în raport cu procedurile generale. Totuși, misiunea apărării în cadrul acestor proceduri ține mai mult de „veghearea” respectării procedurii decât, după cum e și firesc, poziția adversară a acuzării.

¹ TANOVICEANU, I. *Tratat de drept și procedură penală*. Vol IV. P. 609.

² VOLONCIU, N. *Tratat de Procedură Penală. Partea Generală*. Vol.I. Ediția a II-a revizuită și modificată. București, 1996. P.341.

Sub acest aspect, este necesar a porni de la faptul că însăși Curtea Europeană recunoaște obligația statului de a furniza asistență juridică calificată.

Curtea Constituțională a RM, prin decizia nr.48g/2018, la pct.40 a menționat că „persoanele care au solicitat judecarea cauzei în baza procedurii simplificate beneficiază de acest drept în continuare, cu anumite excepții. Curtea a făcut referință la jurisprudența Curții Europene potrivit căreia atunci când este înaintată o acuzație penală împotriva inculpatului printr-o procedură prescurtată sau accelerată, acest fapt presupune renunțarea la o serie de drepturi procedurale”.

Următorul aspect important ce vizează legătura între probatoriu și procedurile sumare ține de principiul *res iudicata*, în cauzele cu mai mulți inculpați: Aceasta se întâmplă când se dispune disjungerea cauzei și examinării în privința unui inculpat în procedura sumară.

În jurisprudența Curții Europene a fost examinată problema dată. Potrivit par. 105 din hotărârea CtEDO Navalnyy și Ofitserov v. Rusia nr. 46632/13 și 28671/14, din 23.02.2016, Curtea Europeană a menționat că „probele admise într-o procedură accelerată nu pot fi transpuse într-un alt set de proceduri penale, fără ca admisibilitatea și credibilitatea lor să fie examinată și validată în cadrul celui alt proces, în mod contradictoriu, ca toate celelalte probe”. Pentru a decide dacă un proces a fost echitabil, CtEDO evaluează procedura în ansamblu, inclusiv maniera în care elementele de probă au fost culese.

O altă particularitate vizează accesul la materialele cauzei, care se pare că nu găsește dificultăți în cadrul procedurilor sumare.

O altă problemă ce vizează probatoriul în cadrul procedurilor sumare ține de sarcina probei și standardul probei: Prin sarcina probei se înțelege obligația procesuală ce revine participanților de a dovedi împrejurările care formează obiectul probațiunii³. În acest aspect, sarcina probei (*onus probandi*) rămâne oricum în mod deplin în seama acuzării.

Referitor la standardul probei, considerăm că acesta nu este influențat de către forma procesului. În doctrină a fost examinat în mod detaliat standardul probei în dreptul comparat. Cu toate acestea, literatura de specialitate este săracă în analiza standardului probei în cadrul procedurilor sumare. În opinia noastră standardul probei este același ca și în cadrul procedurii generale.

De exemplu, standardul probei cu martorii coinculpați (în situația disjunerii cauzei pentru examinare în procedură simplificată), poate fi înțeles pe deplin prin raportare la principiul *in dubio*

³ VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală. Partea Generală*. Vol. I. București: Paideia, 1996. P.350. ISBN 973-9131-24-7.

pro reo, care, la rândul său, constituie o garanție a prezumției de nevinovăție⁴.

Așadar, asupra aspectului standardului probei nu pot apărea dubii- instanța apreciază probele după propria convingere, iar în cazul în care apar dubii referitor la materialul probator, judecătorul va aplica procedura generală și va dispune, după caz, achitarea”.

Prin urmare, intima convingere se întemeiază pe circumstanțe reale ale cauzei, coroborată cu conștientizarea faptului că asupra convingerii judecătorului nu au influențat alți factori decât forța probantă a datelor prezentate de părți.

În opinia noastră: 1. *Procedurile sumare sunt, în anumite aspecte, reglementate de norme procesual- penale speciale și aceasta este prevăzut, de regulă, expres în Codul de procedură penală;* 2. *Unele proceduri sumare conțin un element de negociere;* 3. *Un alt criteriu care caracterizează procedurile vizează principiului raționalității, inclusiv reducerea termenelor;* 4. *Procedura sumară presupune o oarecare discreție determinantă în faza de urmărire penală;* 5. *Procedurile sumare implică examinarea aspectelor ce țin de fondul cauzei;* 6. *Procedurile sumare presupun, într-o formă sau alta, o renunțare la anumite garanții procesuale, care, însă, nu trebuie să afecteze la modul general echitatea procesului;* 7. *Procedurile sumare implică în mod obligator un control judiciar;* 8. *În unele proceduri sumare, ca o condiție de aplicare este recunoașterea faptei comise sau acceptul de cooperare;* 9. *Acceptarea unei proceduri sumare, de regulă, presupune o compensație pentru persoana acuzată care se manifestă în reducerea pedepsei sau a modului de executare;* 10. *Aplicarea procedurilor speciale presupune existența unor acte procedurale specifice procedurii respective;* 11. *Procedura sumară nu poate fi aplicată în cumul cu procedura generală;* 12. *Procedura sumară, de regulă, determină un probatoriu mai redus;*

Astfel, după noi, procedurile sumare sunt instituții ale procedurii penale care reglementează procesul de urmărire și judecare a unor cauze penale, care conțin elemente discreționare de negociere și compensare, determinate de principiul economiei procesuale, presupunând renunțarea la anumite drepturi procesuale, dar cu respectarea echității procesului și asigurării controlului judiciar la examinarea fondului cauzei, având un probatoriu redus care implică de regulă cooperarea acuzatului.

Capitolul 3, intitulat ***Declarațiile persoanei acuzate ca probă determinantă în cadrul procedurilor sumare***, include 4 subcapitole: 3.1 Considerații generale privind declarațiile bănuitului, învinuitului/ inculpatului în procesul penal; 3.2 Conceptul de *probă determinantă*; 3.3 Declarațiile învinuitului/ inculpatului în cadrul procedurilor sumare; 3.4 Concluzii la capitolul 3.

⁴ **PAVEL-GUZUN, I.** Unele particularități de utilizare a declarațiilor martorilor constatate în practica judiciară. In: *Conferință științifică internațională „Prevenirea și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective”*, ediția a VI-a, 25.04.2024. Chișinău, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2024.

I. Tanoviceanu menționa că „declarațiile acuzatului pot forma o probă în justiție respectivă și uneori chiar o probă evidentă asupra vinovăției, adică suficientă prin ea însăși”⁵.

„Prin natura lor, declarațiile bănuितului, învinuitului, inculpatului sunt utilizate, în primul rând, pentru apărarea intereselor legitime, constituind un drept și nu o obligație. În afară de faptul că declarațiile constituie o modalitate de exercitare a dreptului la apărare, declarațiile făptuitorului pot furniza informații utile pentru soluționarea cauzei penale. Declarațiile conțin nu numai date de fapt, dar și anumite opinii, presupuneri etc., acestea nu au valoare probantă, dar pot fi utilizate în calitate de versiuni privind existența sau inexistența unor împrejurări care fie înlătură învinuirea, fie atenuază responsabilitatea”⁶.

„Dacă declarațiile date de învinuit sau inculpat, în diferite momente ale procesului penal, sunt contradictorii, organul judiciar le reține numai pe care le consideră verosimile (care se coroborează cu alte probe). Nu are importanță momentul în care au fost date (în faza de urmărire penală sau de judecată)”⁷.

Alexandru Pîntea specifică că „Dat fiind faptul că învinuitul sau inculpatul este persoana care cunoaște cel mai bine împrejurările în care a fost săvârșită infracțiunea, declarațiile sale au o mare însemnătate în soluționarea justă și temeinică a cauzei”⁸.

Autorul Iurie Mărgineanu, la conferința „Știința juridică autohtonă prin prisma valorilor și tradițiilor europene” s-a expus asupra declarațiilor, inclusiv, ale bănuितului, învinuitului în procesul penal⁹. Astfel, acesta indică „În mod tradițional, declarațiile bănuितului, învinuitului, inculpatului se divizează în câteva modalități: a) declarațiile de recunoaștere a vinovăției; b) declarațiile de negare a vinovăției; c) cu privire la alte persoane.

Procedeele tactice ale audierii trebuie alese ținând cont de particularitățile concrete ale cauzei și de trăsăturile individuale de caracter ale inculpatului, cu aplicarea corespunzătoare a procedeelelor și regulilor generale”.

Atât învinuitul, cât și inculpatul beneficiază, în ciuda poziției procesuale diferite, de prezumția de nevinovăție.

În cadrul aplicării unor proceduri sumare, declarațiile de recunoaștere a faptei sunt nu doar

⁵ TANOVICIANU, I. *Tratat de drept penal și procedură penală* în cinci volume. Vol V. Editura: Curierul judiciar, 1927, p.44.

⁶ DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, I., VÎZDOAGĂ, T. et al. *Drept Procesual Penal*. Chișinău: Cartier Juridic, Ediția 1, iunie 2005. 947 pagini, p.282-287. ISBN 9975-79-343-6.

⁷ PARASCHIV, C.-S. *Drept procesual penal*. București: Lumina Lex, 2002. 766 pagini, p. 219. ISBN: 973-588-561-1.

⁸ PİNTEA, A. *Drept procesual penal, partea generală și partea specială*. București: Lumina Lex, 2002. 559 pagini, p.192.

⁹ MĂRGINEANU, I. Declarațiile în procesul penal, ordinea procesuală și tactica de audiere. In *Conferința Știința juridică autohtonă prin prisma valorilor și tradițiilor europene*. Chișinău, 16 octombrie 2018. P. 183-197. CZU: 343.13/14.

un mijloc de probă dar și constituie o condiție de acceptare a procedurii¹⁰. Prin urmare, aceste declarații capătă statutul de probe determinante.

Originile „regulii exclusive sau determinante” (*sole or decisive rule*) sunt în hotărârea CtEDO *Unterpertinger c. Austriei*, nr. 9120/80 din 24.11.1986, par. 33 care furnizează, totodată, argumentele pentru care această regulă trebuie aplicată, dacă o condamnare a acuzatului se bazează exclusiv sau în proporție decisivă pe mărturiile unor martori, cărora nu le-a putut adresa întrebări la nicio etapă a procedurii, dreptul său la apărare fiind restricționat în mod nejustificat.

În cauza *Khawaja și Tahery c. Regatului Unit*, „Curtea a observat că termenul „exclusiv(ă)” în sensul probei unice împotriva unui acuzat nu pare să fi generat dificultăți, principala critică vizând termenul „determinant(ă)”. În acest context, termenul „determinant” este mai semnificativ decât „probatoriu/ probatorie”. În plus, înseamnă că nu este suficient să fie evident că fără acea probă probabilitatea unei condamnări ar fi mai mică decât probabilitatea unei achitări: practic toate probele ar putea fi astfel încadrate. În fapt, termenul „determinant(ă)” trebuie interpretat într-un sens strâns, ca desemnând o probă de asemenea relevanță sau importanță încât este în măsură să determine soluția cauzei”¹¹.

Udroiu Mihail, în lucrarea „Sinteze de procedură penală- Partea generală”¹², a indicat „testul exclusiv sau determinant în materia declarațiilor”.

Potrivit jurisprudenței constante a Curții Europene, în noțiunea autonomă de *martor* în sens european intră orice persoană care dă o declarație ce poate servi ca temei pentru fundamentarea soluției de condamnare (persoană vătămată (*cauza Gani c. Spaniei*, 47-50), partea civilă (*cauza Bricmont c. Belgiei*), expertul (*cauza Brandstetter c. Austriei*), coaculpatul (*cauza Ferrantelli și Santangelo c. Italiei*).

„Într-o jurisprudență constantă până în anul 2011, instanța de contencios european a apreciat că instanța poate folosi declarația dată de martor în cursul urmăririi penale, fără ca acesta să fi fost reaudiat în ședință publică, dacă există un motiv întemeiat pentru lipsa martorului și atunci când condamnarea nu este întemeiată exclusiv sau determinant pe declarația martorului care nu a putut fi audiat de instanță.

Proba exclusivă și determinantă, proba de asemenea relevanță și importanță încât să

¹⁰ PAVEL-GUZUN, I. Particularitățile unor mijloace de probă în cadrul aplicării procedurii prevăzute de art. 364/1 CPP RM. In: *Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin Cercetare și Inovare”*, 10-11 noiembrie 2020. Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova, pp.180-183, 2020. ISBN 978-9975-152-48-8, CZU: 343.14(478).

¹¹ DOLEA, I. *Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova, partea specială (comentariu aplicativ)*. Op.cit., p. 113.

¹² UDROIU, M. *Sinteze de procedură penală- Partea generală*, Volumul I, Ed. a 2-a reviz. și adăug. București: Editura C. H. Beck, 2021. 858 pagini, p. 544-545. ISBN: 978-606-18-1084-0.

determine soluția cauzei, nu poate sta la baza soluției de condamnare în condițiile în care aceasta nu a fost administrată în condiții de contradictorialitate. Pentru pronunțarea unei condamnări în baza mărturiilor unor martori care nu se înfățișează în instanță, trebuie să existe suficiente elemente de contrabalansare (garanții și măsuri prevăzute de lege care dau posibilitatea realizării unei aprecieri corecte și echitabile a fiabilității probei), dar și o motivare din partea instanței, relativă la cauza justificativă de neprezentare și omisiune a audierii martorilor respectivi”¹³.

S-a arătat că „declarațiile de recunoaștere a vinovăției- declarațiile în care bănuitul, învinuitul, inculpatul recunoaște săvârșirea faptei imputate și explică circumstanțele comiterii acestei fapte. În acest sens are valoare probantă nu însăși recunoașterea faptei, dar datele de fapt pe care le relatează făptuitorul. Recunoașterea vinovăției va fi convingătoare numai în cazul când învinuitul, conștientizând perspectiva răspunderii pentru infracțiunea săvârșită, va expune împrejurările faptei comise. În cazul când învinuitul, recunoscând vinovăția, nu este în stare să explice împrejurările comiterii infracțiunii, declarațiile acestuia nu pot avea valoare probantă. Cauza recunoașterii vinovăției în acest caz poate fi o eroare în aprecierea juridică a propriilor fapte ori recunoașterea intenționată falsă a vinovăției poate avea ca scop asigurarea eschivării de la pedeapsă pentru o altă infracțiune mai gravă sau în scopul eschivării de la răspundere a altei persoane etc. Recunoașterea vinovăției susținută de declarații cu privire la fapta săvârșită va avea valoare probantă când va fi confirmată de totalitatea probelor din cauza penală. Faptul recunoașterii vinovăției nu-i dă dreptul persoanei care efectuează urmărirea penală să întrerupă procesul de administrare a probelor, iar instanței să înceteze examinarea altor probe în cauză”¹⁴.

Posibilitatea instanței de a respinge cererea de judecare a cauzei potrivit procedurii simplificate constituie o garanție a dreptului la un proces echitabil. Prin urmare, nu simpla recunoaștere a învinuirii este determinantă pentru a se da eficiență unui proces echitabil desfășurat în limitele legalității și imparțialității, aceasta constituind doar o condiție procedurală, ci stabilirea vinovăției inculpatului cu privire la faptele reținute în sarcina sa”¹⁵.

În cadrul procedurilor sumare, declarațiile învinuitului și inculpatului poartă caracter cu totul specific.

Curtea Supremă de Justiție, prin hotărârea nr. 13 din 16.12.2013 Cu privire la aplicarea prevederilor art. 364/1 CPP de către instanțele judecătorești, menționează că „Suficiența

¹³ Ibidem.

¹⁴ DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, I., VÎZDOAGĂ, T. et al. *Drept Procesual Penal*, Chișinău: Cartier Juridic, Ediția 1, iunie 2005. 947 pagini, p.284. ISBN 9975-79-343-6.

¹⁵ ȚONCU, S. Noțiunea, evoluția și esența procedurii judecării cauzei pe baza probelor administrare în faza de urmărire penală. In: *Conferința Promovarea valorilor sociale în contextul integrării Europene*, Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova, 4 mai 2018. p. 50-52. CZU: 343.1/.2.

probatoriului urmează să fie examinată de judecător sub aspectul concludenței, pertinentei și utilității probelor acumulate, deoarece regula potrivit căreia mijloacele de probă obținute în mod ilegal nu pot fi folosite în procesul penal în cadrul oricărei proceduri, fie că e generală sau specială. Insuficiența probatoriului nu poate fi complinită sau acoperită prin declarația inculpatului de recunoaștere a faptelor. Când această condiție nu este îndeplinită, instanța va respinge cererea de judecare a cauzei în procedura simplificată. În situația în care insuficiența probatoriului se constată abia cu prilejul deliberării, cauza va fi repusă pe rol și judecată în procedura generală”.

Așadar, în acest aspect, în opinia noastră, apar două probleme fundamentale, care ne interesează, chiar dacă una dintre acestea nu are direct legătură cu prezenta cercetare.

Așadar, după cum am menționat *supra*, în primul rând, ne interesează posibilitatea utilizării declarațiilor depuse de inculpat după regula martorului în alte dosarele disjuncte, iar în al doilea rând interesează admisibilitatea unor asemenea declarații în cazul în care după audierea inculpatului, la o altă etapă instanța va respinge cererea de examinare în materia articolului 364/1 CPP RM și va judeca cauza în baza procedurii generale.

La prima problemă găsim răspuns atât în jurisprudența Curții Europene, cât și a Curții Constituționale.

În speța *Navalnyy și Ofitserov*, Curtea Constituțională Curtea a menționat că „principiul prezumției nevinovăției nu este încălcat în situația în care în cauza penală disjunctă vor fi chemate să dea declarații persoanele care au fost judecate în procedura simplificată. Declarațiile acestor persoane nu pot avea valoare probantă prestabilită, acestea trebuind apreciate în coroborare cu alte probe”.

Problema a doua vizează după, cum am menționat *supra*, valoarea probantă a declarațiilor inculpatului depuse în temeiul art. 364/1 CPP RM, în cazul în care, ulterior, după depunerea acestora după regula audierii martorului instanța a decis, din varii motive, trecerea la procedura generală. În opinia noastră, în asemenea cazuri, declarațiile persoanei depuse anterior nu pot fi utilizate în procedura generală. Aceasta înseamnă că odată cu trecerea la procedura generală, persoana urmează a fi audiată după regulile audierii inculpatului cu garanțiile respective, inclusiv cu respectarea dreptului la tăcere.

La fel, considerăm că instanța de judecată nu poate trece la procedura generală în cazul în care consideră că, calificarea dată în rechizitoriu este una mai blândă decât calificarea care derivă în urma analizei probelor. Aceasta ar contravine prevederilor art. 325 CPP.

Prin urmare, în opinia noastră, este necesară o garanție prin care probele obținute din declarația inculpatului de recunoaștere a faptei să nu fie admisibile în cazul în care instanța ulterior declarației a respins cererea de aplicare a procedurii prevăzute în art. 364/1 CPP RM. O situație

similară se observă în cadrul acordului de recunoaștere a vinovăției.

Capitolul 4, cu titlul *Coraportul dintre proba determinantă și alte probe în cadrul procedurilor sumare*, cuprinde 5 subcapitole: 4.1 Declarațiile părții vătămate și ale martorului ca mijloc de probă în cadrul procedurilor sumare; 4.2 Utilizarea cunoștințelor speciale în cadrul procedurilor sumare; 4.3 Particularitățile administrării mijloacelor materiale de probă și a datelor obținute din activitatea specială de investigație; 4.4 Aspecte adiacente obținute în cadrul cercetărilor empirice, tangente temei cercetate; 4.5 Concluzii la capitolul 4.

Primul din principiile dezvoltate de CtEDO în materia art. 6 se referă la noțiunea autonomă dată de aceasta termenului martor și a obligațiilor pozitive care rezultă din aceasta în seama statelor. Al doilea principiu este modul de colectare a declarațiilor unor martori interesați și ponderea care urmează a fi dată unor astfel de declarații la emiterea unor sentințe.

Noțiunea de „martor” are un sens autonom în sistemul Convenției, indiferent de încadrările juridice din dreptul național.

Noțiunea include coinculpații (*a se vedea, de exemplu, Trofimov împotriva Rusiei*), victimele (*Vladimir Romanov împotriva Rusiei*) și experții (*Doorson împotriva Țărilor de Jos*).

În articolul al cărui autori sunt Dolea Igor și Caraman Valeria, s-a scos în evidență particularitățile noțiunii de martor din perspectiva Curții Europene¹⁶.

„Declarațiile martorilor contribuie direct la aflarea adevărului și, deci, la soluționarea procesului penal în măsura în care relevă elementele de fapt ce pot servi ca probă pentru constatarea existenței sau inexistenței unei infracțiuni, pentru identificarea persoanei care a săvârșit-o sau pentru recunoașterea unor împrejurări esențiale cauzei. Declarațiile acestora îndeplinesc această funcție fie prin ele însele, când nu există alte mijloace de probă, fie prin coroborarea cu alte mijloace de probă, în situația când există. La audierea martorilor sunt constatate și datele necesare pentru aprecierea declarațiilor, date privind persoana martorului, relațiile cu bănuitul, învinuitul, inculpatul, partea vătămată, relațiile cu alți martori, cât și alte circumstanțe”¹⁷.

Curtea Constituțională prin decizia nr.48g/2018, la pct. 40 a menționat că „principiul prezumției nevinovăției nu este încălcat nici în situația în care în cauza penală disjunctă vor fi chemate să dea declarații persoanele care au fost judecate în procedura simplificată. Declarațiile acestor persoane nu pot avea valoare probantă prestabilită, acestea trebuind apreciate în coroborare cu alte probe”.

¹⁶ DOLEA, I., CARAMAN, V. Particularități privind admisibilitatea declarațiilor martorilor absenți la judecarea cauzei penale. In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale)*, Nr. 3(153), 2022. P.15. ISSN 1814-3199.

¹⁷ DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, I., VÎZDOAGĂ, T. et al. *Drept Procesual Penal*. Chișinău: Cartier Juridic, Ediția 1, iunie 2005. 947 pagini, p.288-295. ISBN 9975-79-343-6.

În ceea ce privește partea vătămată, dorim să începem cu aceia că declarațiile acesteia au un rol important în procedurile sumare, chiar dacă poziția părții vătămate nu este determinantă pentru proces.

În mod firesc, o importanță deosebită are audierea persoanei vătămate, alături de ascultarea martorilor și a învinuitului. Partea vătămată nu este un simplu martor care doar are obligația de a depune declarații. Aceasta este și un drept al părții unde firesc ea își promovează anumite drepturi.

„Datorită faptului că părțile (partea vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente) sunt interesate în cauză, valoarea probatorie a declarațiilor acestora este aceeași ca și a declarației inculpatului. Astfel, declarațiile părții vătămate, părții civile și ale părții responsabile civilmente făcute în cursul procesului penal pot servi la aflarea adevărului, numai în măsura în care sunt coroborate cu fapte sau împrejurări ce rezultă din ansamblul probelor existente în cauză”¹⁸.

Autorii Tudor Osoianu și Victor Orîndaș indică că „Declarațiile părții vătămate și ale părții civile sunt, de regulă, prima sursă de informare a organelor de urmărire penală, datele furnizate de ele servind la colectarea probelor despre faptă și făptuitor”¹⁹.

Practica judiciară utilizează, după caz, declarațiile martorilor și a părților vătămate. În unele cazuri instanțele fac referință la declarațiile depuse la urmărirea penală, în altele audiază martorii. De regulă, părțile vătămate sunt audiate în instanțe.

Din analiza dosarelor examinate, în cazul în care a fost disjunsă cauza, se desprinde concluzia că, de regulă, instanțele utilizează ca probe determinante declarațiile în calitate de martor depuse de coinculpații participanți la comiterea infracțiunii

Cu toate că, în urma interviurilor, au fost expuse opinii diametral opuse, considerăm corectă poziția potrivit căreia, în cazul aplicării procedurilor sumare, în sentință sunt analizate coroborat absolut toate probele din dosar, inclusiv ale părții vătămate și ale martorului.

Instanțele fac referință la anumite mijloace de probă, altele decât declarațiile, chiar dacă în sentințe nu de fiecare dată se face analiza corespunzătoare a acestora. În opinia noastră, această abordare dualistă creează probleme din perspectiva motivării hotărârilor judecătorești.

„În cele mai dese cazuri, dacă sunt necesare cunoștințe speciale, organul de urmărire penală sau instanța apelează la experți. Există situații în care prezența unor specialiști în cauza penală reclamă o urgență, din cauza pericolului dispariției unor mijloace de probă sau de schimbare a

¹⁸ BOROI, A., UNGUREANU, Ș.-G., JIDOVU, N. *Drept procesual penal, ediția a II-a*. București: All Beck. 466 pagini, p.150. ISBN: 973-655-222-6.

¹⁹ THEODORU G. *Drept procesual penal. Partea specială*, Vol II. București: 1998. P.133. Citat după OSOIANU, T., ORÎNDAȘ, V. *Procedura penală partea generală, curs universitar*. Chișinău: ÎI „Angela Levința”, Tipografia Orhei, 2004. 256 pagini, p.146. ISBN: 9975-9835-5-3.

unor situații de fapt”²⁰.

Constatarea sunt mijloace de probă având aceeași valoare probantă ca și alte mijloace de probă și se apreciază în coroborare cu alte probe. Specialiștii care efectuează constatările tehnico-științifice și medico-legale nu își pot însuși atribuțiile organelor de urmărire penală sau ale organelor de control, ei trebuind să se limiteze la rezolvarea problemelor de strictă specialitate, pe care le ridică rezolvarea cauzelor penale”²¹.

În lucrarea *Drept procesual penal* se indică că „Constatarea tehnico- științifice și medico-legale se efectuează după proceduri mai simplificate față de expertiză, acest fapt fiind determinat de necesitatea lămuririi urgente a unor fapte sau împrejurări ale cauzei... În cazul în care organul de urmărire penală, din oficiu, sau instanța la cererea uneia din părți constată că raportul tehnico-științific sau medico-legal nu este complet sau concluziile nu sunt precise, se dispune efectuarea expertizei”²².

„Constatarea tehnico-științifică se efectuează, în principiu, de către specialiști sau tehnicieni care funcționează în cadrul ori pe lângă instituția de care aparține organul de urmărire penală sau chiar în cadrul altor organe. În cazul accidentelor de circulație se dispune efectuarea constatrilor tehnico- științifice în scopul stabilirii poziției autovehiculelor, înainte și în timpul impactului, aderenței părții carosabile, condițiile de vizibilitate. Sunt necesare constatările tehnico-științifice și în cazul infracțiunilor contra protecției muncii”^{23,24}.

În acest aspect, instanțele utilizează ca probă rezultatele testării alcoolemiei cu anumite utilaje, de regulă, în cadrul suspiciunii de comitere a infracțiunii prevăzute de art. 264/1 din Codul penal.

În termeni mai simpli, în opinia noastră, odată ce este utilizat un aparataj, acțiunea poate fi atribuită la constatarea tehnico-științifică. Pe de altă parte, acțiunea este efectuată de către un agent constator al poliției, și nu de un specialist în domeniu. În acest aspect, în literatura de specialitate nu au fost menționate opinii.

În opinia noastră, persoana care efectuează testarea ar trebui să dispună de anumite cunoștințe speciale cu privire la utilizarea corectă a aparatajului, chiar dacă și acesta este un agent

²⁰ NEAGU, I. *Tratat de drept procesual penal. Partea generală*. București: Gobal Lex, 2004. P.24. Citat după DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, I., VÎZDOAGĂ, T. et al. *Drept Procesual Penal*. Chișinău: Cartier Juridic, Ediția 1, iunie 2005. 947 pagini, p.300. ISBN 9975-79-343-6.

²¹ DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, I., VÎZDOAGĂ, T. et al. *Drept Procesual Penal*. Chișinău: Cartier Juridic, Ediția 1, iunie 2005. 947 pagini, p.300. ISBN 9975-79-343-6.

²² Ibidem.

²³ NEAGU, I. *Tratat de procedură penală*. București: ed.PRO, 1977. P.297. Citat după BOROI, A., UNGUREANU, Ș.-G., JIDOVU, N. *Drept procesual penal*, ediția a II-a. București: All Beck, 2002. 466 pagini, p.167. ISBN: 973-655-222-6.

²⁴ BOROI, A., UNGUREANU, Ș.-G., JIDOVU, N. *Drept procesual penal*, ediția a II-a. București: All Beck, 2002. 466 pagini, p.167. ISBN: 973-655-222-6.

constatator.

Se observă o dezvoltare în continuare a unor categorii de constatări care sunt relativ netradiționale pentru sistemul procesual național, dar care acceptă deja și inovații. Vorbim de constatările psihologice.

În practica judecătorească au fost stabilite mai multe situații în care expertizele se impuneau, aceste situații fiind menționate în diferite hotărâri ale Plenului CSJ.

Reiterăm că prin hotărârea Curții Constituționale nr.2 din 9 februarie 2016, s-a indicat că CSJ nu poate impune instanțelor hotărârile Plenului.

În opinia noastră, nu există niciun temei legal pentru aceasta și o abordare pur formalistă ar fi inadmisibilă.

Așadar, potrivit art. 157 alin. (1) CPP RM, „Constituie mijloc material de probă documentele în orice formă (scrisă, audio, video, electronică etc.) care provin de la persoane oficiale fizice sau juridice dacă în ele sunt expuse ori adevărate circumstanțe care au importanță pentru cauză”.

Autorul Nicolae Vonciu, indică că „Importanța mijloacelor materiale de probă constă în faptul că acești „martori muți”, cum au fost numiți sugestiv, știu să „vorbească” și să dea indicații uneori mai exacte și complete decât martorii adevărați. În plus, în privința obiectelor respective nu se ridică suspiciunea relei credințe de care pot da dovadă unii martori. Aceasta nu exclude posibilitatea ca unele mijloace materiale de probă să fie contrafăcute sau alterate de către cei interesați, pentru a duce organul judiciar la concluzii eronate”²⁵.

Corpurile delictive potrivit art. 158 „sunt recunoscute obiectele în cazul în care există temeiuri de a presupune că ele au servit la săvârșirea infracțiunii, au păstrat asupra lor urmele acțiunilor criminale sau au constituit obiectivul acestor acțiuni, precum și bani sau alte valori ori obiecte și documente”.

S-a arătat că „documentele sunt mijloace separate de probă care se deosebesc atât de procesele-verbale ale actelor de urmărire și judecătorești, cât și de corpurile delictive. Documentele conțin date care pot fi recunoscute ca probe derivate. Procesele-verbale se deosebesc de documente prin faptul că sunt întocmite în cadrul unei acțiuni procesuale, pe când documentele sunt întocmite în afara procesului penal de persoane care pot să nu fie subiecți ai procesului penal. Corpurile delictive, spre deosebire de procesele-verbale, reprezintă sursa inițială referitoare la anumite circumstanțe”²⁶.

²⁵ VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală, partea generală*, Vol. I, ediția a III-a, revizuită și adăugită. București: Padeia, 2000. 520 pagini, p.374. ISBN 973-9131-01-8.

²⁶ DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, I., VÎZDOAGĂ, T. et al. *Drept Procesual Penal*. Chișinău: Cartier Juridic, Ediția 1, iunie 2005. 947 pagini, p.323-336. ISBN 9975-79-343-6.

În practică, se observă că, deseori, în calitate de probă în procedurile sumare sunt utilizate înregistrările video. În unele cazuri, instanțele, în calitate de documente, utilizează acte oficiale.

Administrarea corpurilor delictive poate fi realizată prin câteva procedee probatorii, acestea fiind expres prevăzute în Codul de procedură penală: cercetare la fața locului, percheziție, ridicare de obiecte, precum și prezentat de către participanții la proces, cu ascultarea prealabilă a acestora.

Observăm că poziția legislatorului la enumerarea proceselor- verbale că nu este una exhaustivă. Este o metodă pe care o susținem, având în vedere evoluția probatoriului la etapa progresului tehnico-științific. Totuși, este necesar a exclude situațiile de nulitate a actelor prevăzute de art. 251 CPP RM.

Datele de fapt, obținute prin activitatea specială de investigații, poartă un caracter specific în raport cu alte mijloace de probă. Acest fapt și justifică poziția legislatorului care a condiționat admiterea în materialul probator a acestor date doar dacă au fost administrate și verificate prin intermediul mijloacelor prevăzute la alin. (2) din art. 93 CPP RM.

Din cercetarea sociologică realizată de noi în cadrul prezentei lucrări am constatat că în majoritatea opiniilor se consideră că în cadrul procedurilor sumare nu ar fi necesar de utilizat procedee probatorii prea costisitoare cum ar fi rezultatele activității speciale de investigații. Totuși, acest instrument nu poate fi exclus și în toate cazurile se va proceda reieșind din circumstanțele concrete, dar respectând principiul subsidiarității și proporționalității.

La o analiză generală, constatăm că în sentințele pronunțate, instanțele indică atât probele care demonstrează vinovăția, cât și pe cele care se referă la circumstanțele agravante și atenuante. Acest fapt îl considerăm corect, deoarece instanța dispune de o marjă considerabilă de apreciere, când stabilește pedeapsa, chiar dacă normele legale indică la necesitatea reducerii sancțiunii.

Se observă că este imposibil ca practica judiciară să fie identică sau instanța să aprecieze identic aceleași circumstanțe de fapt vis-à-vis de inculpați, întrucât la stabilirea pedepsei se analizează în cumul absolut toate elementele definiției personalității inculpatului (circumstanțe agravante, atenuante, comportamentul acestuia de înainte, din timpul și după comiterea infracțiunii, atitudinea inculpatului față de victimă (dacă există) și fapta comisă etc.), circumstanțelor comiterii infracțiunii.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele obținute ale prezentei teze de doctorat s-au reflectat în următoarele: a fost stabilit gradul de reglementare a domeniului de studiu (244 pp.74-75, 249 pp.181-184, 253, 254, capitolul I); au fost identificate lacunele cadrului legal (248 pp.303, 249 pp.184-185, 252, 253, 254, capitolul 2, 3, 4); a fost stabilită practica de aplicare a normelor legale (244 pp.75-76, 245 pp.133-134, 246 pp.151-152, 249 pp.185-186, 250 pp.371, 252, 254, capitolul 2, 3, 4); au fost analizate complex declarațiile persoanei acuzate în procedurile sumare (247 pp.181-182, 251, 253, capitolul 3); a fost apreciată eficiența procedurilor sumare în procesul penal (249 p.177-181, 250 pp.369, capitolul 2, 4); a fost definită noțiunea, esența, importanța și particularitățile procedurilor sumare în procesul penal (244 pp.77-84, 246 pp. 152, capitolul 2); a fost analizată respectarea prevederilor principiilor fundamentale ale procesului penal la judecarea cauzelor pe baza procedurilor sumare (246 pp.142-143, 253, 254, capitolul 2, 4); au fost elaborate propuneri și recomandări privind modificarea și completarea în vederea optimizării și eficientizării activității de judecare a cauzelor penale în proceduri sumare (244 pp.84, 248 pp.306-307, 249 pp.186-187, 252, 253, concluziile la capitolul 3, 4).

În urma cercetării complexe a temei tezei de doctorat, a fost ***soluționată problema științifică importantă***, care constă în *elaborarea instrumentarului de identificare* a procedurilor sumare în cadrul procedurilor speciale și a determinării nivelului de probare a vinovăției persoanei în cadrul unor asemenea proceduri. Acest fapt a condus la clarificarea pentru teoreticienii și practicienii din domeniul dreptului procesual penal a criteriilor de identificare a procedurilor sumare în cadrul altor proceduri și de constatare a standardului probei din perspectiva asigurării dreptului la un proces echitabil.

Problema științifică importantă a fost demonstrată prin concluziile elaborate în baza ipotezei de cercetare, după cum urmează:

1. Procedurile sumare au următoarele caracteristici: - Procedurile sumare sunt, în anumite aspecte, reglementate de norme speciale procesual penale și aceasta este prevăzut, de regulă, expres în Codul de procedură penală; - Unele proceduri sumare conțin un element de negociere; - Un alt criteriu care caracterizează procedurile vizează principiului raționalității, inclusiv reducerea termenelor; - Procedura sumară presupune o oarecare discreție, determinantă în faza de urmărire penală; - Procedurile sumare implică examinarea aspectelor ce țin de fondul cauzei; - Procedurile sumare presupun, într-o formă sau alta, o renunțare la anumite garanții procesuale, care însă nu trebuie să afecteze, la modul general, echitatea procesului; - Procedurile sumare implică în mod obligatoriu un control judiciar; - În unele proceduri sumare, o condiție de aplicare este recunoașterea faptei comise sau acceptul de cooperare; - Acceptarea unei proceduri sumare, de

regulă, presupune o compensație pentru persoana acuzată, care se manifestă în reducerea pedepsei sau a modului de executare; - Aplicarea procedurilor speciale presupune existența unor acte procedurale specifice procedurii respective; - Procedura sumară nu poate fi aplicată în cumul cu procedura generală; - Procedura sumară, de regulă, determină un probatoriu mai redus, dar care nu diminuează standardul probei.

Astfel, definiția *procedurilor sumare* este, în opinia noastră, următoarea: procedurile sumare sunt instituții ale procedurii penale, care reglementează procesul de urmărire și de judecare a unor cauze penale, ce conțin elemente discreționare de negociere și compensare, determinate de principiul economiei procesuale, implicând, de regulă, cooperarea acuzatului și presupunând renunțarea la anumite drepturi procesuale, dar cu respectarea echității procesului și cu asigurarea controlului judiciar la examinarea fondului cauzei, având un probatoriu redus (Contribuție personală, a se vedea subcapitolul 2.2).

2. *Probatoriul* este o instituție comună tuturor procedurilor, indiferent de natura acestora, astfel, valorificarea probatoriului este obligatorie și pentru procedurile sumare. Totuși, în cadrul procedurilor sumare, probatoriul poartă anumite particularități, acestea vizând, în primul rând, condiția de acceptare a unei cooperări dintre autorități și persoana acuzată (a se vedea subcapitolul 2.1).

3. În cadrul probatoriului, rolul subiecților procesuali în procedurile sumare dispune de anumite particularități: Un rol determinant îl joacă procurorul; Rolul instanței rămâne esențialmente decizional în procedurile sumare; Rolul apărării nu este diminuat în raport cu procedurile generale (a se vedea subcapitolul 2.1).

4. Analizând legătura între probatoriu și procedurile sumare în ceea ce ține de principiul *res judicata*, se observă că, în cazurile cu mai mulți inculpați, probele acceptate într-o procedură sumară pot fi transpuse în alt set de proceduri penale, cu excepția situațiilor expres interzise, cum este prevăzut în art. 523⁷ alin. (3) CPP RM (a se vedea subcapitolul 2.1).

5. În cadrul procedurilor sumare, accesul la materialele cauzei nu întâmpină dificultăți. Cu toate acestea, observăm că absența unui termen acordat apărării pentru depunerea cererilor privind completarea urmăririi penale ridică întrebări în privința respectării principiului egalității armelor (a se vedea subcapitolul 2.1).

6. Referitor la standardul probei, acesta nu este influențat de forma procesului, considerăm că este același ca și în cadrul procedurii generale. Probele sunt suficiente atunci când, evaluate în ansamblul lor, permit organului judiciar să-și formeze o părere sau o convingere, care să aibă aptitudinea să fie, la rândul ei, pertinentă. Probatoriul în cadrul procedurilor sumare poartă și un

caracter specific. Astfel, în majoritatea procedurilor sumare, declarația persoanei acuzate este una determinantă, chiar dacă nu exclusivă (a se vedea subcapitolul 2.1).

7. În procedurile sumare, declarația de recunoaștere a faptei nu doar că este importantă ca mijloc de probă, ci este și obligatorie, fiind o condiție procedurală. Declarația inculpatului are un rol determinant în majoritatea procedurilor sumare, fiind de o importanță atât de mare, încât poate influența soluția pronunțată într-o anumită cauză penală (A se vedea subcapitolele 3.1, 3.2).

8. În cadrul procedurilor sumare, judecătorul nu se poate baza exclusiv pe declarația inculpatului, pentru a lua o decizie referitoare la sentința de condamnare. Responsabilitatea sa este de a analiza întregul material probator (A se vedea subcapitolul 3.3).

9. Declarațiile persoanei, date anterior conform regulilor audierii martorului în procedură simplificată, nu pot fi folosite în procedura generală (procedura reluată în urma respingerii de către instanță a cererii inculpatului) (A se vedea subcapitolul 3.3).

10. Dacă instanța consideră că în rechizitoriu este dată o încadrare juridică mai blândă decât cea rezultată din probele examinate, ea nu este în drept de a trece la procedura generală (A se vedea subcapitolul 3.3).

11. Principiul prezumției nevinovăției nu este încălcat în situația în care în cauza penală disjunctă vor fi chemate să dea declarații persoanele care au fost judecate în procedura simplificată, întrucât declarațiile acestor persoane nu au valoare probantă prestabilită, ele trebuind apreciate în coroborare cu alte probe (A se vedea subcapitolul 4.1).

12. În cazul aplicării procedurilor sumare, în sentință urmează a fi analizate coroborat absolut toate probele din dosar, inclusiv ale părții vătămate și ale martorului (A se vedea subcapitolul 4.1).

13. În cadrul procedurilor sumare sunt utilizate mijloace tradiționale de probă, inclusiv cu utilizarea unui anumit aparat. Acestea pot fi considerate drept constatări tehnico-științifice. În acest caz, acțiunile trebuie să fie efectuate de către un specialist în domeniu, care deține anumite cunoștințe speciale (A se vedea subcapitolul 4.2).

14. Se constată necesitatea revizuirii practicii judiciare în ceea ce privește efectuarea/ neefectuarea expertizelor în procedurile sumare, în cazul în care normele procesual penale nu impun o asemenea expertiză, iar practica, respectiv, impune (A se vedea subcapitolul 4.2).

15. Luând în calcul diversitatea mijloacelor de probă în tandem cu progresul tehnico-științific, care influențează probatoriul, este potrivită poziția Legistratorului cu privire la aplicarea unei metodologii extinse, în locul unei enumerări exhaustive a documentelor.

Curtea Supremă de Justiție, pentru a dezvolta o practică constantă, urmează a pune accent și pe clarificarea terminologiei utilizate în sentințe privind mijloacele materiale de probă (A se vedea subcapitolul 4.3).

16. Rezultatele activităților speciale de investigație nu pot fi complet excluse (așa cum a rezultat din cercetările empirice efectuate) din cauza că reprezintă un procedeu probatoriu costisitor. În fiecare caz se va proceda în funcție de circumstanțele specifice, respectându-se principiul subsidiarității și proporționalității (A se vedea subcapitolul 4.3).

17. Analizând practica judiciară și cercetările empirice efectuate, am constatat că, în mare parte, instanțele, la emiterea hotărârilor, se referă atât la probele care confirmă fapta și vinovăția, cât și la cele referitoare la circumstanțele agravante și atenuante. Aceasta este o practică corectă, întrucât instanța beneficiază de o considerabilă marjă de apreciere în stabilirea pedepsei, chiar dacă normele legale sugerează necesitatea reducerii sancțiunii (A se vedea subcapitolul 4.4).

Descrierea contribuțiilor personale cu sublinierea semnificației teoretice și a valorii practice a acesteia.

Contribuțiile personale constau în cercetarea detaliată a particularităților probatoriului în cadrul procedurilor sumare, fiind depistate și scoase în evidență caracteristicile procedurilor sumare în procesul penal. S-a dat o definiție procedurilor sumare în particular. A fost supusă unei examinări complexe declarațiile persoanei acuzate, fiind scos în evidență faptul că acestea reprezintă o probă determinantă în cadrul procedurilor examinate. La fel, unei examinări complexe au fost supuse și celelalte probe din cadrul procedurilor sumare, accentul fiind pus pe practica judiciară și scoaterea în evidență a situațiilor dificile întâlnite. Teza conține propuneri, de o abordare vădit nouă, privind modificarea și completarea cadrului normativ de procedură penală existent, prin care să fie asigurată echitatea procesului penal și o protecție sporită a persoanei acuzate. Pentru a ajunge la concluziile despre necesitatea operărilor legislative, au fost aduse argumente, rezultate din practica judiciară și a opiniilor cercetătorilor științifici în domeniu și a practicienilor (procurori, judecători și avocați).

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării rezidă în analizarea probatoriului în cadrul procedurilor sumare în raport și cu noile proceduri sumare, introduse în CPP în anul 2023. Pentru prima dată, a fost analizat probatoriul sub acest aspect, punându-se accent pe practica judiciară. Pentru prima dată, au fost descrise particularitățile probatoriului în procedurile sumare și s-a dat o definiție completă a noțiunii „procedură sumară”. Analiza acestui subiect a condus la formularea unor concluzii care poartă un caracter de noutate și originalitate, acestea fiind importante pentru anumite instituții de drept, cât și pentru îmbunătățirea activității practice a organelor judiciare.

Așadar, cercetarea desfășurată și finalizată cu elaborarea tezei de doctorat este în acord cu exigențele de noutate și originalitate științifică.

Baza legală și empirică a studiului este formată din: a) normele prevăzute la art. art. 364/1, 504-509/2, 509/3-509/10, 510-512, 513-519, 523/1-523/7 ș.a. din CPP RM; b) practica privind examinarea cauzelor în proceduri sumare; c) cadrul normativ relevant al altor state în materia examinării cauzelor în proceduri sumare; d) jurisprudența internațională, în special a Curții Europene a Drepturilor Omului.

Baza științifică a studiului este formată din lucrările publicate de autorii din Republica Moldova, dar și de către cercetătorii din alte state. La elaborarea tezei de doctorat, au fost utilizate informații cu caracter empiric, deținute și oferite de Procuratura RM, Judecătoria Chișinău, Avocatură.

Semnificația teoretică a tezei este reprezentată de relevanța și utilitatea rezultatelor la care s-a ajuns pe parcursul investigației, în aspectul teoretic, privitor la: identificarea particularităților probatoriului în cadrul procedurilor sumare; stabilirea noțiunii procedurilor sumare; analiza practicii judiciare în raport cu procedurile sumare, cu evidențierea lacunelor și problemelor apărute în practică. Teza de doctorat își propune să aducă contribuții semnificative în domeniul cunoașterii în procesul penal, focalizându-se asupra particularităților probatoriului. Concluziile formulate au potențialul de a servi drept punct de referință pentru cercetările viitoare și de a influența discuțiile teoretice ulterioare între specialiști.

Valoarea practică a tezei constă în orientarea concluziilor către îmbunătățirea legislației relevante și, implicit, către îmbunătățirea performanței subiecților procesuali implicați în procesul de urmărire și judecare a cauzelor în procedură sumară. Argumentele prezentate pot fi utile și în contextul activității didactice și științifice. Astfel, aplicabilitatea lucrării se bazează pe următoarele aspecte: 1) sugestiile pentru îmbunătățirea legislației pot fi integrate în procesul de revizuire a cadrului normativ procedural-penal; 2) recomandările practice, argumentate în lucrare, ar putea influența activitatea zilnică a instanțelor, procurorilor, avocaților și judecătorilor, contribuind la stabilirea unor standarde clare de aplicare a legii procesuale penale și la dezvoltarea unei jurisprudențe coerente; 3) conținutul tezei poate fi utilizat de viitorii profesioniști în drept, de studenți din instituțiile de învățământ specializate.

Date privind aprobarea rezultatelor. Investigațiile științifice și-au găsit reflectare în 11 (unsprezece) publicații ale autorului în reviste de specialitate din țară și în rezumate ale comunicărilor prezentate la conferințele științifice naționale și internaționale, iar rezultatele cercetării au fost prezentate și discutate în cadrul diferitor manifestări științifice și științifico-practice, fiind expuse în cadrul Conferințelor științifice naționale cu participare internațională

„Integrare prin cercetare și inovare” (Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, în anii 2020, 2021), Conferința științifico-practică cu participare internațională: „Statul, securitatea și drepturile omului în era digitală” (Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, anul 2020), Conferința Internațională „Criminalistica și contribuția sa la dezvoltarea societății umane” (Facultatea de Drept a Universității „Alexandru Ioan Cuza Iași”, 2024), Conferință științifică internațională „Prevenirea și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective” (Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Chișinău, 2024) și Conferința științifică internațională „Infrațiunea - răspunderea penală - pedeapsa. Drept și criminologie” (Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 2023).

Indicarea limitelor rezultatelor obținute, cu stabilirea problemelor rămase nerezolvate rezidă în dezvoltarea și aprofundarea investigațiilor științifice privind problema probatoriului în cadrul procedurilor sumare, cu accentul pe practica judiciară. Rezultatele obținute în procesul de cercetare realizat în prezenta lucrare se mărginesc, în același timp, la analiza evoluției istorice a procedurilor sumare și analiza multiaspectuală a particularităților probatoriului în procedurile sumare, cu definirea caracteristicilor acestora și reliefația noțiunii procedurilor sumare. Este important să se studieze experiența altor state care au progresat în acest domeniu, să se identifice inovațiile aplicate și să se adopte practici care pot fi utile Republicii Moldova.

Recomandări:

În consecință, propunem următoarele modificări de ordin legislativ:

- Art. 364¹ CPP și art. 509 CPP urmează să cuprindă garanția, potrivit căreia se asigură ca probele obținute din declarația inculpatului de recunoaștere a faptei să nu fie admisibile în cazul în care instanța respinge cererea de aplicare a procedurii prevăzute în art. 364/1 CPP RM sau art. 509 CP.
- Art. 90 CPP urmează a fi completat cu fraza: „Persoana în privința căreia cauza a fost examinată în procedură simplificată poate fi audiată în procedura generală, în condiții generale de audiere a martorului”.

BIBLIOGRAFIE

1. BOROI, A., UNGUREANU, Ș.-G., JIDOVU, N. *Drept procesual penal, ediția a II-a*. București: All Beck. 466 pagini. ISBN: 973-655-222-6.
2. DOLEA, I. *Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova, partea specială (comentariu aplicativ)*.
3. DOLEA, I., CARAMAN, V. Particularități privind admisibilitatea declarațiilor martorilor absenți la judecarea cauzei penale. In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale)*, Nr. 3(153), 2022. ISSN 1814-3199.
4. DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, I., VÎZDOAGĂ, T. et al. *Drept Procesual Penal*. Chișinău: Cartier Juridic, Ediția 1, iunie 2005. 947 pagini. ISBN 9975-79-343-6.
5. MĂRGINEANU, I. Declarațiile în procesul penal, ordinea procesuală și tactica de audiere. In *Conferința Știința juridică autohtonă prin prisma valorilor și tradițiilor europene*. Chișinău, 16 octombrie 2018. P. 183-197. CZU: 343.13/.14.
6. NEAGU, I. *Tratat de drept procesual penal. Partea generală*. București: Goba Lex, 2004. P.24. Citat după DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, I., VÎZDOAGĂ, T. et al. *Drept Procesual Penal*. Chișinău: Cartier Juridic, Ediția 1, iunie 2005. 947 pagini. ISBN 9975-79-343-6.
7. PARASCHIV, C.-S. *Drept procesual penal*. București: Lumina Lex, 2002. 766 pagini. ISBN: 973-588-561-1.
8. PAVEL-GUZUN, I. Particularitățile unor mijloace de probă în cadrul aplicării procedurii prevăzute de art. 364/1 CPP RM. In: *Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin Cercetare și Inovare”*, 10-11 noiembrie 2020. Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova, pp.180-183, 2020. ISBN 978-9975-152-48-8, CZU: 343.14(478).
9. PAVEL-GUZUN, I. Unele particularități de utilizare a declarațiilor martorilor constatate în practica judiciară. In: *Conferința științifică internațională „Prevenirea și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective”*, ediția a VI-a, 25.04.2024. Chișinău, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2024.
10. PINTEA, A. *Drept procesual penal, partea generală și partea specială*. București: Lumina Lex, 2002. 559 pagini.
11. TANOVICEANU, I. *Tratat de drept penal și procedură penală în cinci volume*. Vol V. Editura: Curierul judiciar, 1927.
12. TANOVICEANU, I. *Tratat de drept și procedură penală*. Vol IV. București: Curierul judiciar, 1927.

13. THEODORU G. *Drept procesual penal. Partea specială*, Vol II. București: 1998. P.133. Citat după OSOIANU, T., ORÎNDAȘ, V. *Procedura penală partea generală, curs universitar*. Chișinău: ÎI „Angela Levința”, Tipografia Orhei, 2004. 256 pagini. ISBN: 9975-9835-5-3.
14. ȚONCU, S. Noțiunea, evoluția și esența procedurii judecării cauzei pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală. In: *Conferința Promovarea valorilor sociale în contextul integrării Europene*, Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova, 4 mai 2018. p. 50-52. CZU: 343.1/.2.
15. UDROIU, M. *Sinteze de procedură penală- Partea generală*, Volumul I, Ed. a 2-a reviz. și adăug. București: Editura C. H. Beck, 2021. 858 pagini. ISBN: 978-606-18-1084-0.
16. VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală, partea generală*, Vol. I, ediția a III-a, revizuită și adăugită. București: Paideia, 2000. 520 pagini. ISBN 973-9131-01-8.
17. VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală. Partea Generală*. Vol. I. București: Paideia, 1996. ISBN 973-9131-24-7.
18. VOLONCIU, N. *Tratat de Procedură Penală. Partea Generală*. Vol.I. Ediția a II-a revizuită și modificată. București: Paideia, 1996. 504 pagini. ISBN: 9789739131018.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Articole în lucrările conferințelor:

1. NEGRU A., PAVEL-GUZUN, I. Legalitatea și examinarea cauzelor conform procedurilor sumare. In: Conferința științifică internațională „Infracțiunea- răspunderea penală-pedeapsa. Drept și criminologie”, ediția a III-a, 7-8 decembrie 2023. USM, Chișinău, 2023.

2. PAVEL-GUZUN, I. Unele particularități de utilizare a declarațiilor martorilor constatate în practica judiciară. In: Conferință științifică internațională „Prevenirea și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective”, ediția a VI-a, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Chișinău, 25 aprilie 2024. pp.570-575 (material în culegere), 2024. ISSN 2587-4365, E-ISSN 2587-4373, CZU 343.14.

Disponibil: https://conferinte.stiu.md/sites/default/files/evenimente/Conferinta_internationala_LV_editie_speciala_24_06_2024_1.pdf.

3. PAVEL-GUZUN, I. Unele particularități de audiere a martorilor în procedurile sumare. In: Conferința Internațională „Criminalistica și contribuția sa la dezvoltarea societății umane” / International Conference „Forensic Science and its Implications in the Development of Human Society” (FOSIDHUS), ediția a III-a. Tema conferinței: Provocările Criminalisticii în era digitală / Forensic Challenges in the Digital Era, Facultatea de Drept a Universității „Alexandru Ioan Cuza Iași”, 2024.

4. PAVEL-GUZUN, I. Particularitățile unor mijloace de probă în cadrul aplicării procedurii prevăzute de art. 364/1 CPP RM. In: Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin Cercetare și Inovare”. Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 10-11 noiembrie 2020, pp.180-183 (culegere de rezumate), 2020. ISBN 978-9975-152-48-8, CZU: 343.14(478).

Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/180-183_24.pdf.

5. PAVEL-GUZUN, I. Proba declarațiilor în cauzele penale examinate prin intermediul videoconferinței. In: Conferința științifico-practică cu participare internațională: „Statul, securitatea și drepturile omului în era digitală”, 10-11 decembrie 2020, pp.299-309 (culegere de rezumate). ISBN 978-9975-158-17-6, CZU 343.14.

Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-299-309.pdf.

6. PAVEL-GUZUN, I. Unele considerente privind aplicarea procedurii de urmărire și judecare a unor infracțiuni flagrante. In: Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin Cercetare și Inovare”, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 10-11 noiembrie 2021. pp.369-371 (culegere de rezumate). ISBN 978-9975-152-48-8, CZU: 343.123:343.3/.7. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/369-371_1.pdf.

Articole în reviste:

1. **PAVEL-GUZUN, I.** Unele considerente privind aplicarea instituției acordului de recunoaștere a vinovăției în raport cu alte proceduri sumare. In: *Studia Universitatis Moldaviae, (Seria Științe Sociale)* [revistă de tip B]. 2021, nr. 8(148), pp.177-188. ISSN 1814-3199 /ISSNe 2345-1017, CZU: 343.12 + 343.137, DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.5113455>.

Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/20.%20p.%20177-188.pdf .

2. **PAVEL-GUZUN, I.** Considerente privind aplicarea procedurii de suspendare condiționată a urmăririi penale. In: *Revista Națională de Drept* [revistă de tip B]. 2022, nr. 1(247), pp.125-135. ISSN 1811-0770, CZU 343.12, DOI [https://doi.org/10.52388/1811-0770.2022.1\(247\).11](https://doi.org/10.52388/1811-0770.2022.1(247).11).

Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/125-135_3.pdf .

3. **PAVEL-GUZUN, I.** Considerente privind aplicarea procedurii de urmărire și judecare a unor infracțiuni flagrante. In: *Revista Națională de Drept* [revistă de tip B]. 2022, nr. 2(248), pp.140-153. ISSN 1811-0770, CZU 343.13, DOI [https://doi.org/10.52388/1811-0770.2022.2\(248\).14](https://doi.org/10.52388/1811-0770.2022.2(248).14).

Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/140-153_0.pdf .

4. **PAVEL-GUZUN, I.** Considerente cu privire la reforma procedurilor sumare în procesul penal. In: *Revista Națională de Drept* [revistă de tip B]. 2024 (2023), nr. 2(250), pp.73-84. ISSN 1811-0770, E-ISSN 2587-411X, CZU 343.1, DOI [https://doi.org/10.52388/1811-0770.2023.2\(250\).08](https://doi.org/10.52388/1811-0770.2023.2(250).08).

Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/RND-nr.-2_2023_pt-site-tipar_compressed.pdf .

5. **PAVEL-GUZUN, I.** Particularitățile utilizării declarațiilor martorilor în procedurile sumare. In: *Revista „Supremația Dreptului”* [revistă de tip B]. 2023, nr.2, pp.74-84. ISSN 2345-1971, E-ISSN 2587-4128. CZU 343.14, DOI <https://doi.org/10.52388/2345-1971.2023.2.08>.

Disponibil: <https://uspee.md/wp-content/uploads/2024/07/SD-nr.-223-full-text.pdf>.

ADNOTARE

Pavel-Guzun Irina, „Particularitățile probatoriului în cadrul procedurilor sumare”, Teză de doctor în drept, Chișinău, 2024

Structura tezei: Introducere, patru capitole, Concluzii generale și recomandări, Bibliografia din 354 titluri, 214 pagini de text de bază. La tema tezei au fost publicate 9 (nouă) lucrări științifice (publicații, conferințe).

Cuvinte-cheie: procedură sumară, probatoriu, probă, mijloc de probă, declarații.

Scopul lucrării constă în realizarea unui studiu multiaspectual al probatoriului în procedurile sumare, în special, analiza practicii judiciare, pentru identificarea lacunelor existente și propunerea unor soluții.

Obiectivele cercetării vizează: - analiza viziunilor doctrinare asupra probatoriului în procedurile sumare; - stabilirea gradului de reglementare a domeniului de studiu; - identificarea lacunelor cadrului legal; - stabilirea practicii de aplicare a normelor legale; - analiza complexă a cauzelor instituirii procedurilor sumare; - aprecierea eficienței procedurilor sumare în procesul penal; - definirea noțiunii, esenței, importanței și particularităților procedurilor sumare în procesul penal; - identificarea locului, rolului și justificarea social-juridică a procedurilor sumare în procesul penal; - analiza respectării prevederilor principiilor fundamentale ale procesului penal la judecarea cauzelor pe baza procedurilor sumare; - elaborarea de propuneri și recomandări privind modificarea și completarea cadrului legislativ, în vederea optimizării și eficientizării activității de judecare a cauzelor penale în proceduri sumare.

Noutatea și originalitatea științifică constă în faptul că a fost analizat probatoriul în cadrul procedurilor sumare, în raport și cu noile proceduri sumare, introduse în CPP în anul 2023. Pentru prima dată, a fost analizat probatoriul sub acest aspect, punându-se accent pe practica judiciară. Pentru prima dată, au fost descrise particularitățile probatoriului în procedurile sumare și s-a dat o definiție completă a noțiunii „procedură sumară”. Analiza acestui subiect a condus la formularea unor concluzii care poartă un caracter de noutate și originalitate, acestea fiind importante pentru anumite instituții de drept, cât și pentru îmbunătățirea activității practice a organelor judiciare.

Rezultatele obținute se concretizează în tezele științifice principale, promovate spre susținere, și în **problema științifică importantă soluționată**, care constă în *elaborarea instrumentarului de identificare* a procedurilor sumare și de determinare a nivelului de probare a vinovăției persoanei în cadrul unor asemenea proceduri, ceea ce a condus la clarificarea pentru teoreticienii și practicienii din domeniul dreptului procesual penal a criteriilor de identificare a procedurilor sumare în cadrul altor proceduri și a constatării standardului probei din perspectiva asigurării dreptului la un proces echitabil.

Semnificația teoretică: Pentru prima dată a fost realizată o cercetare complexă privind probatoriul în cadrul procedurilor sumare, cu accent asupra particularităților, noțiunii, activității practice și importanței acesteia.

Valoarea aplicativă: Rezultatele obținute pot servi drept temei pentru modificarea legislației procesual penale în domeniu, vor fi utile în procesul didactic, de formare inițială și continuă a specialiștilor în domeniu, precum și pentru aplicare în practică de către organele de drept, inclusiv de instanțele de judecată.

Implementarea rezultatelor științifice: Rezultatele analizelor efectuate au fost prezentate la conferințele științifice naționale și internaționale, inclusiv peste hotare, au fost reflectate în articole științifice.

АННОТАЦИЯ

**Ирина Павел-Гузун, „Особенности доказывания в упрощенных процедурах”,
Докторская диссертация по праву, Кишинёв, 2024**

Структура диссертации: Введение, четыре главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 354 наименований, 214 страниц основного текста. По теме диссертации опубликованы 9 научных работ (публикации, конференции).

Ключевые слова: упрощенная процедура, доказательственное, доказательство, средство доказывания, заявления.

Цель работы: заключается в проведении обширного исследования в отношении доказательственной базы в упрощенных процедурах, в основном – анализ практики судебного разбирательства для выявления существующих пробелов и выработки решений.

Цели исследования: направлены на анализ доктринальных взглядов на доказательственную базу в упрощенных процедурах; определение степени регулирования исследуемой области; выявление недостатков правового каркаса; определение практики применения правовых норм; комплексный анализ причин введения упрощенных процедур; оценку эффективности упрощенных процедур в уголовном процессе; определение понятия, сущности, важности и особенностей упрощенных процедур в уголовном процессе; определение места, роли и социально-правового обоснования упрощенных процедур в уголовном процессе; анализ соблюдения принципов уголовного процесса при разбирательстве дел на основе упрощенных процедур; разработку предложений и рекомендаций по внесению изменений и дополнений с целью оптимизации и повышения эффективности судебного разбирательства уголовных дел в упрощенных процедурах.

Научная новизна и оригинальность: заключаются в анализе доказательственной базы в рамках упрощенных процедур относительно новых упрощенных процедур, введенных в УПК в 2023 году. Впервые была проанализирована доказательственная база с этой точки зрения, с акцентом на судебную практику. Впервые были описаны особенности доказательственной базы в упрощенных процедурах и дано полное определение понятия „упрощенная процедура”. Анализ этой темы привел к формулировке выводов, имеющих новизну и оригинальность, что важно для определенных правовых институтов, а также для улучшения практической деятельности судебных органов.

Полученные результаты выражаются в основных научных тезисах, защищенных к защите, и в **важной научной проблеме**, решенной в разработке инструментария идентификации упрощенных процедур в рамках специальных процедур и определения уровня доказывания вины лица в таких процедурах. Это привело к уточнению для теоретиков и практиков в области уголовного процесса критериев идентификации упрощенных процедур в рамках других процедур и определению стандарта доказательств с точки зрения обеспечения права на справедливое судебное разбирательство.

Теоретическое значение: впервые было проведено комплексное исследование доказательственной базы в рамках упрощенных процедур, с акцентом на их особенностях, понятии, практической деятельности и важности.

Прикладная ценность: полученные результаты могут служить основанием для изменения уголовно-процессуального законодательства в данной области, будут полезны в учебном процессе, как для начального, так и для дополнительного обучения специалистов в данной области, а также для применения на практике судебными органами, включая суды.

Реализация научных результатов: результаты проведенных анализов были представлены на национальных и международных научных конференциях, в том числе за рубежом, отражены в научных статьях.

ANNOTATION

Pavel-Guzun Irina, „Specific Features of Evidence in Summary Procedures”, Doctoral Thesis in Law, Chisinau, 2024

Thesis Structure: Introduction, four chapters, general conclusions and recommendations, bibliography with 354 titles, 214 pages of main text. Nine scientific works (publications, conferences) have been published on the thesis topic.

Keywords: summary procedure, evidence, proof, means of proof, statements.

Purpose of the Thesis: involves conducting an extensive study on evidence in summary procedures, primarily analyzing judicial practices to highlight existing gaps and propose solutions.

Research Objectives: aim to analyze doctrinal views on evidence in summary procedures; determine the degree of regulation in the study area; identify legal framework gaps; establish the application practice of legal norms; analyze the causes of instituting summary procedures; assess the efficiency of summary procedures in criminal proceedings; define the concept, essence, importance, and peculiarities of summary procedures in criminal proceedings; identify the place, role, and socio-legal justification of summary procedures in criminal proceedings; analyze compliance with the fundamental principles of criminal procedure in adjudicating cases based on summary procedures; develop proposals and recommendations for modification and supplementation to optimize and streamline the adjudication of criminal cases in summary procedures.

Scientific Novelty and Originality: lies in the analysis of evidence in summary procedures in relation to the new summary procedures introduced in the Criminal Procedure Code in 2023. For the first time, evidence has been analyzed from this perspective, focusing on judicial practice. For the first time, the peculiarities of evidence in summary procedures have been described, and a comprehensive definition of the term "summary procedure" has been provided. The analysis of this subject has led to the formulation of conclusions that are novel and original, which are important for certain legal institutions as well as for improving the practical activities of judicial bodies.

The obtained results materialize in the main scientific theses promoted for defense and in the significant **scientific problem solved**, which consists of developing tools for identifying summary procedures within special procedures and determining the level of proving guilt in such procedures. This has led to the clarification for theoreticians and practitioners in the field of criminal procedural law of the criteria for identifying summary procedures within other procedures and determining the standard of proof from the perspective of ensuring the right to a fair trial.

Theoretical Significance: for the first time, a comprehensive study has been conducted on evidence in summary procedures, focusing on its peculiarities, concept, practical activity, and importance.

Applicative Value: the obtained results can serve as a basis for amending procedural - criminal legislation in the field, will be useful in the didactic process, for the initial and continuous training of specialists in the field, as well as for application in practice by legal authorities, including the courts.

Implementation of Scientific Results: the results of the analyses conducted have been presented at national and international scientific conferences, including abroad, and reflected in scientific articles.

PAVEL-GUZUN Irina
PARTICULARITĂȚILE PROBATORIULUI ÎN CADRUL PROCEDURILOR SUMARE

Specialitatea 554.03 – Drept procesual penal

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar:

Formatul hârtiei 60x84 $\frac{1}{16}$

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Tiraj 50 ex

Coli de tipar.:

Comanda nr.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. A. Mateevici, 60. Chișinău, MD 2009